

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

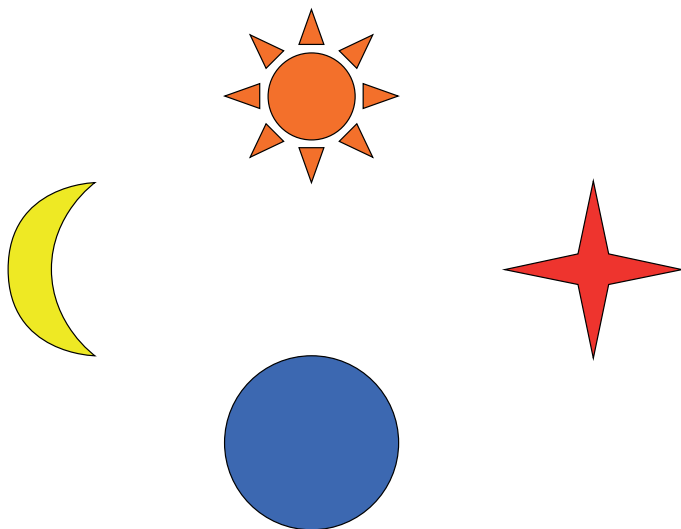
Українсько-Азербайджанський Інститут соціальних наук
і самоврядування ім. Г. А. Алієва

МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства*

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2012

Редакційна колегія:

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.;
Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.;
Соколовська К. М. — заст. зав. каф. українознавства, канд. іст. наук, доц., проф. МКА

Затверджено до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 25.06.12)

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. Д-87 конф.]. — К.: МАУП, 2012. — 286 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

ББК 87я73

М. О. Левченко

Особливості потенціалу
виробничої одиниці та його
економічна оцінка 150

М. І. Терновський

Історичні аспекти становлення
і розвитку аудита 156

О. І. Дікареєв

Брендинг українського
паливно-енергетичного
комплексу України 162

С. Я. Буняк

Історичне коріння міжбанківських
розрахунків в Україні 172

Н. Ю. Матяш

Проблеми та перспективи
розвитку підприємництва
в Україні 179

О. О. Снісаренко

Історичні аспекти становлення
фінансів місцевих органів влади 188

Олександр Неживий

Публічна латентність загрози:
як запобігти руйнуванню
української мови зсередини? 196

М. В. Патер

Історія закордонного
економічного аналізу та його
запровадження в Україні 200

М. В. Прудніков

Стан та тенденції розвитку
функцій управління
економічного аналізу 206

Владислав Горанін

Проблеми сучасності України
і перспективи формування
україноцентричної еліти 211

Аннета-Даніела Кузнєцова

Роль жінки й матері
в українській родині 213

Н. В. Отрох

Від витворів мистецтва
до друкарського штампу 218

С. Й. Татарінов

Вплив Бахмутського повітового
земства на розвиток
народної освіти 223

Хоанг Динь Чай, О. В. Волянец

Экономическая и энергетическая
дипломатия в Евразии 231

Юлія Савенко

Символика в современных
украинских молодежных
неформальных объединениях
и организациях 237

Л. О. Глушко

Особливості формування
національної свідомості
у процесі етнічної соціалізації
молоді 244

Олексій Захарченко

Етнопедагогічні традиції
українців у історичному
контексті 248

О. І. Дікареєв, Хоан Дін Чай,

Джан Ван Джун
Економічна дипломатія
приморських держав
та України 254

М. В. Сколуб

Адміністративно-судовий
устрій Бессарабської області
у 1812–1856 рр. 261

В. С. Рижиков

Теорія виховання як складова
формування духовності
відповідно до цільової моделі
професійної підготовки
майбутніх юристів 271

І. В. Калько

Стан сформованості гендерної
культури у студентської
молоді за особистісно-змістовним
критерієм 278

Відомості про авторів 282

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Актуальні проблеми українознавства, с. 206–210

Переведення українських підприємств на повний госпрозрахунок і самофінансування зажадав, з одного боку, здійснення заходів щодо вдосконалення економічних методів управління, а з іншого — підвищення ролі, відповідальності та ініціативи трудових колективів у забезпеченні високих кінцевих результатів роботи. У зв'язку зі складністю управління виробничим процесом виникла необхідність застосування математичних методів управління.

Виходячи із загальної теорії управління, управління підприємством полягає у цілеспрямованому впливі керуючої системи на керований об'єкт для досягнення поставленої мети. У сфері управління закономірності виявляються статистично, інакше кажучи, розрахункові значення виявляються вірними не в кожному окремому випадку, а тільки в середньому, при багаторазовому повторенні з одними й тими самими вихідними даними. Більше того, математичні вирази, що використовуються для виконання розрахунків при розв'язанні задач керування, — це не точні формули, а математичні моделі, що відображають досліджувані явища лише приблизно з якоюсь точністю (звичайно невисокою) і вірогідністю (надійністю). Отри-

маним результатам не можна вірити беззастережно, оскільки математична модель, навіть дуже вдала і точна для якихось визначених умов, виявляється непридатною для інших, змінених умов [2].

Розробка спеціальних методів економічного аналізу базується на науково обґрунтованій класифікації його видів, зумовленої потребами практики керування. В основі класифікації видів економічного аналізу лежить класифікація функцій керування, оскільки економічний аналіз є необхідним елементом виконання кожної функції керування економікою. Розвинена ринкова економіка породжує потребу в диференціації аналізу на внутрішній управлінський і зовнішній фінансовий аналіз. Внутрішній управлінський аналіз — складова управлінського обліку, тобто інформаційно-аналітичного забезпечення адміністрації, керівництва підприємства.

Зовнішній фінансовий аналіз — складова фінансового обліку, що обслуговує зовнішніх користувачів інформації про підприємство, що виступають самостійними суб'єктами економічного аналізу за даними, звичайно, публічної фінансової звітності.

Функція управління — це особливий вид управлінської діяльності,

продукт спеціалізації у сфері управління. Функції управління класифікуються на загальні (чи головні) функції, що відбивають зміст самого процесу керування, і специфічні, що відбивають різні об'єкти керування.

Взаємозв'язок загальних і специфічних функцій керування полягає в тому, що загальні функції не можуть здійснюватися самі собою, без додатка і якого-небудь об'єкта керування, а специфічна функція управління будь-яким об'єктом може бути здійснена тільки за допомогою загальних функцій.

Загальні, головні функції економічного керування, чи, як їх іноді називають, основні функції економічної діяльності, можна визначити так:

1) інформаційне забезпечення керування (збір, обробка, упорядкування інформації про економічні явища і процеси);

2) аналіз (аналіз ходу і результатів економічної діяльності, оцінка її успішності і можливостей удосконалювання на підставі науково обґрунтованих критеріїв);

3) планування (прогнозування, перспективне і поточне планування економічної системи);

4) організація керування (організація ефективного функціонування тих чи інших елементів господарського механізму з метою оптимізації використання трудових, матеріальних і грошових ресурсів економічної системи);

5) контроль (контроль за ходом виконання бізнес-планів і управлінських рішень).

Перші дві загальні функції відбивають технологічні етапи керування, що зводяться до інформаційного й

аналітичного забезпечення процесу прийняття рішень. Саме прийняття рішень здійснюється у вигляді функцій управління, що відбивають тимчасові етапи керування: планування, організації управління і контролю. Отже, економічний аналіз й інші види управлінської діяльності, що відображають першу функцію (бухгалтерський облік, статистику), є такими функціями управління, які іманентно притаманні всім іншим загальним і специфічним функціям управління.

За змістом процесу керування вирізняють: перспективний (прогнознний, попередній) аналіз, оперативний аналіз, поточний (ретроспективний) аналіз за підсумками діяльності за той чи інший період. Така класифікація економічного аналізу відповідає змісту основних функцій, що відбивають тимчасові етапи керування:

1) етап попереднього керування (функція планування);

2) етап оперативного керування (функція організації управління);

3) заключний етап керування (функція контролю).

Усі ці три види аналізу присутні в процесах керування господарськими об'єктами. Найбільший розвиток отримав поточний аналіз, особливо у первинних госпрозрахункових ланках народного господарства (підприємствах, виробничих об'єднаннях).

У спеціальній літературі класифікація видів економічного аналізу не обмежується двома головними ознаками за змістом процесу і об'єктом керування. У роботах А. Д. Шеремета [1] пропонується класифікувати види економічного аналізу за:

- суб'єктами, тобто, хто проводить аналіз (керівництво й економічні служби, власники й органи господарського управління, постачальники, покупці, аудиторські фірми, кредитні, фінансові органи); періодичністю (періодичний річний, квартальний, місячний, декадний, щоденний, змінний аналіз і разовий, неперіодичний аналіз); змістом і повнотою досліджуваних питань (повний аналіз усієї господарської діяльності, локальний аналіз діяльності окремих підрозділів, тематичний аналіз окремих питань економіки);

- методами вивчення об'єкта (комплексний, системний аналіз, функціонально-вартісний, порівняльний, суцільний і вибірковий, кореляційний аналіз та ін.);

- ступенем механізації й автоматизації обчислювальних робіт (аналіз в умовах електронної обробки даних із застосуванням лічильно-перфораційної техніки, лічильно-клавішних машин).

Ці ознаки практично враховують усі сторони досліджуваного предмета дослідження. Однак з позицій системного підходу потрібно таку класифікацію ознак трохи видозмінити. Найважливішими ознаками розподілу аналізу за видами, на думку С. А. Воєводіна [3], є: 1) цільова спрямованість аналізу; 2) час його проведення; 3) методика проведення. З точки зору предметної спрямованості виокремлюють наступні види аналізу: технологічного способу виробництва; продукції; організації. Останній вид аналізу може підрозділятися залежно від місця організації в ієрархічній структурі керування — робоче місце,

ділянка, цех, служба, підприємство та ін.

Відповідно до методики проведення аналізу, його розділяють на три види: 1) системний аналіз (головна умова — цілеспрямованість); 2) комплексний (охоплює всі сторони господарської діяльності); 3) тематичний (вивчення того чи іншого явища, закономірності).

Велике значення має принцип класифікації за суб'єктами керування, тобто за суб'єктами керуючої системи.

У роботі І. С. Мацкевічюса і Г. Л. Кальчинського [6, 42] наголошується, що дані бухгалтерського обліку становлять близько 70 % загальної кількості економічних даних промислових підприємств. За деякими джерелами [5, 36], із загального обсягу даних у суміжних функціях керування підприємствами використовується не більш як 15–20 %. Водночас облікова інформація промислових підприємств далеко не повністю задовольняє потреби управління. Насамперед це стосується громіздкої і неефективної системи обліку й аналізу собівартості.

У сучасній ринковій економіці бухгалтерський облік усе частіше поділяють на дві галузі: фінансовий облік і управлінський облік. Фінансовий облік вирішує проблеми взаємин підприємства з державою та іншими зовнішніми користувачами інформації про діяльність підприємства. Фінансовий облік, й особливо публічна фінансова звітність, регламентуються міжнародними і національними стандартами, що забезпечують інтереси зовнішніх користувачів (кореспондентів) інформації. Управ-

лінський облік складається із систематичного традиційного обліку і проблемного обліку, спрямованого на вироблення управлінських рішень в інтересах власників і адміністрації підприємства. Управлінський облік не регламентується державою, його організація і методи визначаються керівником підприємства, у ньому на перший план у діяльності бухгалтера висуваються управлінські завдання, що вимагають для свого вирішення не тільки знань традиційної бухгалтерії, особливо обліку витрат і калькулювання собівартості продукції і послуг, а й техніко-економічного планування, статистики, аналізу господарської діяльності, розвиненого математичного апарату і сучасної обчислювальної техніки. При такому розумінні управлінського бухгалтерського обліку власне бухгалтерський облік, планування, статистика й аналіз господарської діяльності розглядаються як єдине ціле. Управлінський бухгалтерський облік організує внутрішньогосподарські зв'язки на підприємстві, тобто зв'язку між особами, які працюють на самому підприємстві (агентами), тому управлінський облік називають внутрішнім на відміну від фінансового — зовнішнього.

У зміст як зовнішнього фінансового, так і внутрішнього управлінського обліку входить аналіз господарської діяльності, але його організація, об'єкти і методи у рішенні задач фінансового й управлінського обліку мають свою специфіку.

Суб'єктами аналізу виступають як безпосередньо зацікавлені, так і опосередковано зацікавлені в діяльності підприємства користувачі інформації.

До першої групи користувачів входять власники засобів підприємства, позикодавці, постачальники, покупці, податкові органи, персонал підприємства і адміністрація (керівництво). Кожний суб'єкт аналізу вивчає інформацію зі своїх позицій, виходячи із власних інтересів. Слід зауважити, що тільки керівництво підприємства може поглибити аналіз, використовуючи не тільки дані звітності, а й дані всієї системи господарського обліку в межах управлінського аналізу, проведеного для цілей управління.

Друга група користувачів фінансової звітності — це суб'єкти аналізу, що хоча безпосередньо і не зацікавлені в результатах діяльності підприємства, але повинні за договором захищати інтереси першої групи споживачів інформації. Це насамперед аудиторські фірми, а також консультатійні фірми, біржі, юристи, преса, асоціації, профспілки та ін.

Отже, суб'єктами внутрішнього управлінського аналізу є тільки керівництво і залучені ними аудитори і консультанти. Інформаційною базою управлінського аналізу є вся система інформації про діяльність підприємства — про технічну підготовку виробництва, нормативна і планова інформація, господарський облік, у тому числі дані оперативного, бухгалтерського і статистичного обліку, зовнішня публічна фінансова і вся система внутрішньогосподарської звітності, інші види інформації, у тому числі опитування фахівців, інформація виробничих нарад, преса тощо.

Таким чином, складність і розмаїтість застосовуваних методів аналізу

залежать від рівня керування системою. Що нижче сходинки ієрархічної градації керування, то проблеми менші і час їхніх дій коротший, тому тут потрібні прості методи аналізу. На рівні підприємства, галузі аналіз може ускладнюватися, ставати більш різнобічним. Особливо це відноситься до підготовки рішень, пов'язаних із плановим завданням і зміною структури системи. Помилки в цьому випадку діють довгочасно, а отже, і втрати незмірно зростають.

Література

1. *Баканов М. И., Шеремет А. Д.* Теория экономического анализа: Учебник. — 3-е изд., перераб. М.: Финансы и статистика, 1994. — 288 с.
2. *Болюх М. А., Горбатов М. И.* Збірник задач з курсу “Економічний аналіз”: Навч. посіб. — К., 2002. — 232 с.
3. *Житна І. П.* Економічний аналіз господарської діяльності підприємств. — К.: Вища шк., 1992.
4. *Івахненко В. М.* Курс економічного аналізу. — К.: Знання прес, 2000.
5. *Івахненко В. М., Горбатов М. И., Львовичкін В. С.* Економічний аналіз. — К.: КНЕУ, 1999. — 176 с.
6. *Мацкевичюс И. С., Кальчинскас Г. Л.* Управление затратами в АСУП. — М.: Финансы и статистика, 1989. — 221 с.